



DÉRY ISTVÁN:

ÜREGASSZONY

Az osztályharcos Szekulesz

SEMMITMONDÓ tekintet, semmitmondó orr. Ez a feltűnően jelentéktelen külsejű férfiú az én Szekulesz Jenő barátom. A külső szemlélő valami szolid, szerény kistisztviselőnek gondolná. Aminthogy az is. Egyrészt. Másrészt ő az a hazánkfia, aki négy éve gyengíti az angol imperializmust. Maszek alapon.

Jenővel öt éven át voltunk padszomszédok az iskolában. Aztán rövidesen felnőtünk, és sorsunk csónakjait messze sodorták egymástól az élet zátonyai. Ha nagynéha összeakadunk, őszinte örömmel üdvözlöljük, és tíz perc múltán szörnyen unjuk egymást.

Gondoltam, ezúttal is ez történik majd. Tévedtem. Miután beültünk a presszóba és mesélni kezdte utolsó tíz évének történetét, én egyre izgatottabban faggattam, ő pedig — ez az átkozott neokolonialista — mind kényeztetőbb választott.

— Tehát éveket töltöttél Londonban?

— Igen — felelte. — Megíjédtem 56-ban, és meg sem álltam a Temze partjág. Régen kíváncsi voltam a nagybácsi-kámnak volt ott pipakészítő műhelye. Összeokozoltunk, aztán három évig fúrtam nála a pipaszárakat. Szépen kerestem, de gyötört a honvágy. Rettenetesen hiányoztak a barátaim, az Űgető, a Nagykőrűt, és a feleségem. Tudod, ez a millió, jelentéktelen apróság, ami együtt — Budapest. Végül is írtam a magyar kormányhoz, hogy ne haragudjon, és haza szeretnék utazni. — Hát csak gyere — felelte a kormány —, és máskor viselkedj meg gondolatban, mert kapsz egy fülest. Így hát szépen visszadisszidáltam.

— És mit szólt mindehhez a nagybácsi?

— Semmit. Már kezemben volt az engedély, amikor az öregúr hirtelen jobblétre szendérült.

— S mi lett a pipa-műhellyel?

— Hát... más rokona nem lévén, rámhagyta. Azt is, meg a házat is.

— No és?

— A műhelyt eladtam.

— És a házat?

— A házat? A házat megtartottam. Valahogy olyan jó érzés, ha az embernek van egy kis családi háza.

— Most ott áll üresen a ködben?

MIERT ALLNA ÜRESEN? Angliában is súlyosak a lakásgondok. Bérbeadtam három családnak. Egy lakik a földszinten, kettő az emeleten. Rendes, becsületes emberek. Örülök, hogy segíthettem rajtuk.

— Idefigyelj! — ragadtam meg a kabátja hajtókáját. — Ne játszd meg a szamaritá-

nust. Ezek neked bért fizetnek. Minden hónap elején csenget a postás, és hozza a kemény fontokat! Így van?

— Nem — rázta meg a fejét. — Forintban kapom.

— Ember! — kiáltottam. — Emlékezz, mit tanultunk az iskolában?! Egy angol polgárt tizenkét gyarmati dolgozó tart jómódban. Azóta megváltozott a világ, mondjuk, maradt így is fél tucat. Te a lakbérrel nemcsak azt a három angol családot zsákmányolod ki, hanem közvetve még egy csomó gyarmati dolgozó is. Nem szégyelled magad?

— Nem — felelte sértődötten. — Én szociális érzékű ember vagyok. Nincs iga-

zad. Nem így kell nézni a dolgot!

— Hát hogyan?

— Megmagyarázom. Én Anglián a házamért valóban minden hónapban behajtok egy bizonyos összeget. Nem sokat, de behajtok. Ezzel alapjaiban nem is rengetem meg ezt az imperialista nagyhatalmat, de a magam szerény módján csökkentem gazdasági erejét, siettetem elkerülhetetlen összeomlását. Előbbre hozom a kapitalizmus végső bukásának időpontját. Így kell nézni ezt a dolgot!

ZAVARTAN hallgattam. Mert ha így nézzük, igaz van.

Kürti András

Csáky József esete

Csáky József, a több mint ötven éve Párizsban élő világhírű szegedi származású szobrászművész sok szeretettel gondol vissza a Tiza-parti városban töltött ifjúkori éveire. Jól tükröződik ez a Tiszatájban megjelenő önéletrajzában, valamint az alábbi kis történetben is, melyet a mester kérésünkre vetett papírra.

13-14 éves lehettem. De nem egészen 14. Nagy buzgalommal jártam olvasni a Somogyi Könyvtárba, ahová akkor csak délután lehetett bemenni. (Talán most is így van?). Én nem »ifjúsági« könyveket olvastam, de mindig nagyon komolyakat, sőt »tudományos« könyveket. Emlékszem, hogy bújtam Lombrosót, Lavatert és más paleontológiai stb., stb. könyveket.

Nem vettem észre, hogy a könyveket kiszolgáló személyzet engem *figyelemmel kísért*. Egy szép napon az, aki nekem a kért könyveket hozta, a fülembé súgta.

Ne jöjjön délután. Sokan vannak és a barátai zavarrják. Jöjjön délelőtt. Mi beeresztjük és alig lesz valaki. Nyugodtan olvashat.

Ezután már csak délelőtt jártam a könyvtárba. Egy reggel az ajtó elé érve már odaérkezett egy 38 év körüli nagyon elegáns férfi. Rám se hederített, sőt lenézőleg lefitymált és csezengett.

Az én könyvtárszolgáló emberem dugta ki a fejét az alig kinyitott ajtón és kérdezte az urat, mit akar.

— Olvasni akarok a könyvtárban.

— Nem lehet. A könyvtár csak délután van nyitva az olvasóközönségnek. Délelőtt kizárólag csak »tudományos kutatók!« jöhetnek be.

Erre rám nézett, tisztelettel, félreállt:

— Tessék bemenni.

És a »tudományos kutató« bement.

Soha életemben, se azelőtt, se azután nem láttam oly rettenetesen elképedt arckifejezést, mint azé az uré volt, amint rám tekintett, mint tudományos kutatóra és látott bemenni.

Ó kint maradt.

Egész életemben nevettem és még most is nevetek ezen az eseten. Nem gondoltam arra — hogy is gondolhattam volna —, hogy egy nap az én Szelesi barátom, *tényleges* tudományos kutató a Móra Ferenc Múzeumban, rólam fog tartani tudományos előadást és cikkeket ír rólam.

Nem mulatságos?

Amikor 1959-ben Szegeden jártam, rápillantottam a múzeum épületére és az ajtóra, amelyen beléptem a meg-rökönyödött úr előtt. De nem mehettem be.

Van egy másik emlékem is. Amikor még délután jártam be, a barátaim mutattak nekem egy gyönyörű szép, fekete hajú lányt, fehér ruhában. Nagyon komolyan olvasott, nem nézett se jobbra, se balra. Valamivel idősebb lehetett, mint én. A barátaim fülembé súgták, hogy az a lány Zolá-t franciául olvassa. Elszédülve néztem rá, mintha magát Minervát láttam volna hirtelen. Franciául!! Még a legmerészebb álmomban sem gondolhattam arra, hogy nekem ilyen óriási tudásom lehetne.

Arra sem gondolhattam, hogy egy nap én franciául írok.

BEDE ANNA VERSEI

Hazafelé

A Körüton egy este egymagamban mentem, loholtam mint az üldözött, barátok nélkül, hívó-küldő fények, zárt kapuk és zárt üzletek között. Ekkor egy kucsás parasztembert láttam, ballagott a harsány fénycső-sugarban.

Akárcsak Fejes Géza a falunkból...
Hej, derék ember volt, derék nagyon!
A lova, mint gondolat, röpködtek
ha közibük vert! S hogy ült a bakon!
Sziklán: fényő!... Im itt terem mellettem,
megyünk por, illat, s fénygomolyban, — ketten.

S a felesége... Mintha most is látnám:
homályos, páras istállóban fej,
eres lábával elrúgja a székét,
foltos kötényén lecsurog a tej.
Rám mosolyog, fogatlanul s oly szépen!...
Már hárman ballagunk a járdaszélen.

Három lányuk volt. Istenem, de gyöngyök!
Téli estéken sok legény s leány
gyült össze náluk. Sárga lámpafénynél
mennyit daloltunk éjszakák során!
Hó hull... Szél suhan, gyors szárnyán dalunk száll...
Már tizen-húszan kísérek az utcán.

S mikor a mezők a havat felelték,
ott kint dolgozott minden lány, legény.
Ó, hús verejték, föld-iz, napsütés-szag,
ezüstsugar-út alkony idején!...
Köröttem tág mezők szélverte népe
hőmpölyög már... S én hazaértem végre.

Hullámaid

A nevem belévontad
szavak szép tengerébe.
Hullámaid ölelnék.
Ha fölvesz, messze fénylek.
Ha mélyre vonsz, követlek.

Nincs már riasztó mélység.
Meredek sziklák szélén,
örvénylő vizek mélyén
nem félek mint a gyermek:
hullámaid ölelnék.

FÜLEMÜLE

Fülemüle, miről dalolsz?
Szerelemről, éjszakáról?
Ó, de hányan eldalolták
előtted már azt a nótát!

Énekel a fülemüle
ahogy eddig, ezer évig...
De ahányszor eldalolja,
mindig új a régi nóta.

EGYEDÜL

Egyedül borzongtam benzín és füstszagú szélben.
Egyedül kerengtem kőárkádok elefántlépte nyomában.
Nem volt énvelem senki.

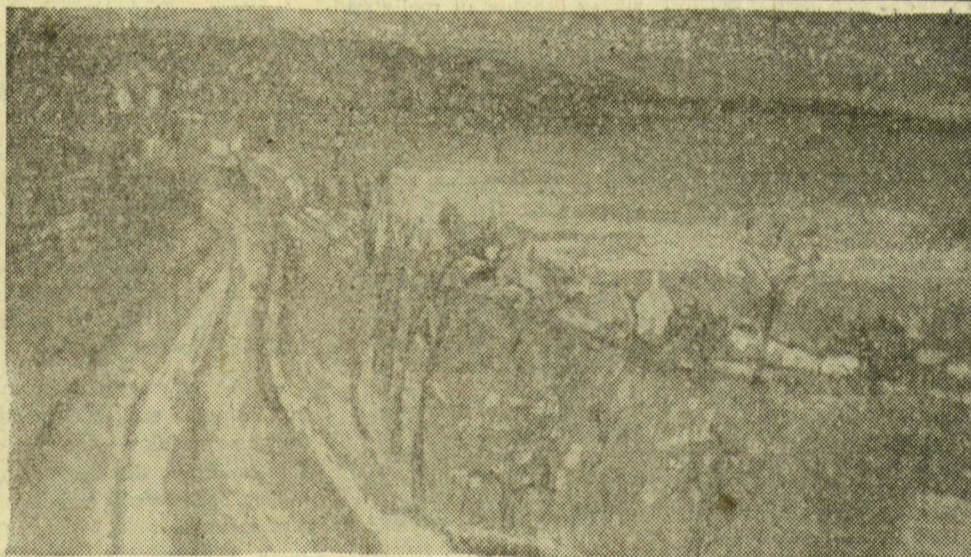
Velem volt megfejtetlen éjék sápadt lámpasora,
velem volt vad menekülők felparázsló-kialvó arca,
ki kiket mindig először látok.

Egyedül éjszakáztam ürege sötétség szakadékaiban.
Egyedül vacogtam hajnalok kaszái közt, sárga mezőkön.
Nem berult énrum senki.

Rám borult a tablettá-adta közöny homálya,
rám borult a szétesett fény veszejtő szín-orgiája,
agyam káprázatára.

Egyedül futottam ki a letarolt, halálszagú nádra.
Egyedül jajgattam, hogy jégbe-fagyott az ég ragyogása.
Nem sirt énvelem senki.

Csak a nyárból siratták a hold-suhanású sirályok
a tüzcserépek táncát, a bomlott, szikrázó látomás-világot,
mely kések nélkül gyógyít.



VINCZE ANDRÁS BALATONI TÁJ

CSURKA PÉTER:

Kései sírbeszéd

Csurka Péter, kinek írásai lapunkban is rendszeresen megjelennek, most 70 éves. Születésnapján köszöntésül adjuk közre a 70 éves író e novelláját.

Kedves Tanító Úr!

Itt vagyok a temetőben, itt állok süppedő sírjánál, mint a friss sírhantnál álltam régen, mikor az iskola elkísérte Magát utolsó útján, gyászdalokat énekelve. A pap papos nyugtalansággal gyászbeszédet mondott, majd többen váltak ki a tömegből, szónokoltak, de a lényeget egy sem mondta el.

Hát én elmondom. Egyedül vagyok, rajtam kívül talán az egész temetőben nincsen most senki, nem hallgatnak a fejfák, miközben ősz hajamba belemarkol a szél, de én derűsen idézem kedves emléket és mosolyogva állapítom meg, nagyszerű ember volt maga, kedves Tanító úr.

— Mert — míg Kemence, a községi írónok megtanult kitűnően ferblizni, az adóügyi jegyzőnek a horgászás volt a szenvedélye, Csákvári irdogált a pesti újságokba, Csígolya gyógyszerészegéd úr stíglíceket, csizeket fogdosott össze, Aranyosi a járásbíróagtól találmányokot törte a fejét (fogadkozott, nem hal meg addig, mikor a „perpetuum mobilét” fel nem találja, akkor pe-

dig Edison, Marconi és a többi nagyfejű se látszik mellette a tudományos világban), Baranyai, a kis bank könyvelője operákat komponált (Itt hagylak benneteket, csak a híremet halljátok majd) — egyszóval mindenki csinált valamit, volt valami mellékfoglalkozása, így magának is, kedves Tanító úr, mert maga megtanult sutytyomban cipőt és csizmát talpalni.

Hát ez gyönyörű dolog volt. Megtanulta a mesterséget magánszorgalomból éjnek idején. És azért tanulta meg — és ez mindennél gyönyörűbb —, mert nyolc drága, kékszemű virágja volt magának, Tanító úr, nyolc életerős, kacagó futkározó gyereke, három fiú, öt lányka, olyan szépek voltak, mint a ragyogó orgonásip a templomban, úgy csodálkozott a falu népe ezen a gyerek-orgonásipon, a csodálkozásnál azonban nem vitte többre, sem a gróf, sem a nagygazdák. Ennek a nyolc gyereknek pedig legalább nyolc pár cipő kellett egy esztendőben, ugyanannyi talpalás, sarkalás, de szegény volt az eklézsia, gyengén fizetett, így aztán bizony sokszor összeveszték a tanítóné asszonnyal, azzal a fehérarcú, anygali jóssággal — mert nem is lehetett más egy nyolcgyermekes anya, mint anygali jószág —, mikor mondjuk Janikának a lába kint volt a cipőből, Esztiike jócskán a kergét taposta, hát mondom, ilyenkor szomorúan néztek össze a tanítóné asszonnyal, csóválták a fejüket.

— Hej, hej, pedig nincsen cipőre való... még íavításra sincs!

Egyszer ilyen sóhajtozó, szinte hángtalan tanácskozás után kapta magát Tanító úr, felment a Nagy utcára Buczik Bálint okleveles cipész-mesterhez, aki a mestersége mellett történet tudós is volt. Különösen negyvennyolc és a francia forradalom érdekelte nagyon, nem különben Rákóczi talpasa, a bújdosó Thököly. Dózsának, a